

sljedećim desetljećima nestat će kršć. antike u pravome smislu riječi. Nema dvojbe, međutim, da je starokršć. umjetnost, osobito arhitektura i skulptura, imala formativni udio u rađanju srednjovj. civilizacije u svim našim krajevima.

LIT.: W. Gerber, *Forschungen in Salona*, I, Wien 1917. — R. Egger, *Forschungen in Salona*, II, Wien 1926. — J. Brøndsted, *Fr. Weibach i E. Dyggve, Recherches à Salone*, Kopenhagen 1927. — E. Dyggve i R. Egger, *Forschungen in Salona*, III, Wien 1939. — E. Condurachi, *Monumenti cristiani del Illirico*, *Efemeris Dacoromana*, 1940, 9. — M. Mirabella Roberti, *Il duomo di Pola*, Pola 1943. — E. Dyggve, *History of Salonitan Christianity*, Oslo 1951. — M. Prelog, *Poreč, grad i spomenici*, Beograd 1957. — B. Marušić, *Kasnoantička i bizantska Pola*, Pola 1967. — M. Cagiano De Azevedo, *Il Palatium di Porto Palazzo a Meleda*, *Accademia dei Lincei, Atti*, 1968, 165. — N. Cambi, *Krist i njegova simbolika u likovnoj umjetnosti starokršćanskog perioda u Dalmaciji*, *VjAHD*, 1968—69, 71. — J. B. Ward Perkins, *Memoria, Martyr's Church, Akten des VII Inter. Kongresses für Christlichen Archäologie*, Trier 1965, *Città del Vaticano—Berlin* 1969. — F. W. Deichmann, *Martyrerbasilica, Martyrion, Memoria und Altargrab, Römische Mitteilungen*, 1970, 77. — D. Rendić-Miočević, *Battisteri in ambienti rurali nell' Adriatico orientale, Corsi di cultura sull' arte ravennate e bizantina*, 1972, 20. — I. Petricoli, *I più antichi edifici cristiani a Zadar (Zara)*, *Arheološki vestnik (Ljubljana)*, 1972, 23. — G. Cuscito, *I reliquiari paleocristiani di Pola*, *Atti e memorie SIASP*, 1972—73, 20—21. — M. Suić, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb 1976. — N. Cambi, *Neki problemi starokršćanske arheologije na istočnoj jadranskoj obali*, *Materijali*, XII, Zadar 1976. — Isti, *Starokršćanska crkvena arhitektura na području salonitanske metropolije*, *Arheološki vestnik (Ljubljana)*, 1978, 29. — B. Vikić-Belančić, *Elementi ranog kršćanstva u sjevernoj Hrvatskoj*, *ibid.*, 1979, 30. — I. Fisković, *O ranokršćanskim spomenicima naronskog područja*, u knjizi: *Dolina rijeke Neretve od prethistorije do srednjeg vijeka*, Split 1980. — D. Rendić-Miočević, *Salona Christiana — O salonitanskim primjerima »crkve bez krova«*, *Prilozi—Dalmacija*, 1980. — I. Fisković, *Ranokršćanski sarkofazi s otoka Brača*, *VjAHD*, 1981, 75. — A. Šonje, *Bizant i crkveno graditeljstvo u Istri*, Rijeka 1981. — Isti, *Crkvena arhitektura zapadne Istre*, Zagreb—Pazin 1982. — B. Gabričević, *Le plus ancien oratoire chrétien de Salone*, *VjAHD*, 1984, 77. — N. Duval, *Mensae funéraire de Sirmium et de Salone*, *ibid.* — D. Rendić-Miočević, *Question de la chronologie du développement des basiliques doubles de Salone (Salona Christiana, IV)*, *ibid.* — N. Cambi, *Arhitektura Narone i njezina teritorija u kasnoj antici*, *Radovi. Filozofski fakultet—Zadar*, 1984—85, 24. — M. Prelog, *Eufrazijeva bazilika u Poreču*, Zagreb 1986. — Z. Gunjača, *Kasnoantička fortifikacijska arhitektura na istočnom jadranskom priobalju*, *Materijali*, XXII, 1986. — E. Marin, *Starokršćanska Salona*, Zagreb 1988. — P. Chevalier, *Les baptistères de la province romaine de Dalmatie*, *Diadora*, 1988, 10. — Antička Salona, Split 1991. — J. Jeličić-Radonić, *Gata*, Split 1994. — Ranokršćanski spomenici otoka Brača, Split 1994. — N. Cambi, *Sarkofag dobroga pastira iz Salone i njegove grupa*, Split 1994. — N. Ci.

STAROKRŠĆANSKA UMJETNOST, dio menze iz Salone. Zagreb, Arheološki muzej

STEĆAK U LOVREČU KRAJ IMOTSKOGA

STARO PETROVO SELO, selo *JJ* od Nove Gradiške. Župna crkva Sv. Antuna Padovanskoga jednobrodna je barokna građevina (1773—75) sa sakristijom uz zaobljeno svetište i zvonikom koji se izdiže iz glavnoga pročelja; oko crkve je zid. U crkvi, sa zidnim slikama A. Kellera (1819), nalaze se kasnobarokna tri oltara, propovjedaonica i ispovjedaonica s karakteristikama rokoka, te klasicističko kandilo i slika Sv. Ane, rad I. Bergera (XIX. st.). — U nedalekom Oštroj Vrh mnogobrojne ant. opeke upućuju na veću zgradu.

LIT.: J. Buturac, *Iz crkvene povijesti Starog Petrovog Sela i okolice*, Slavonski Brod s. a. A. Ht.

STAY (Stojić), Benko, slikar, pjesnik i glazbenik (Dubrovnik, 1650—1687). God. 1680. dobio je od Vijeća Republike trogodišnju stipendiju za učenje slikarstva u Rimu. Boravio je u Rimu, Napulju, Bologni i Parizu. U starijoj se literaturi spominju njegovi portreti Petra Franje Staya, Antuna i Benka Primovića i slika *Starac koji podrezuje krila Amoru*, ali ta djela nisu očuvana. Književnik Petar Kanavelović poticao ga je u jednoj svojoj pjesmi da izradi veliku kompoziciju s prikazom pobjede poljskoga kralja Jana Sobieskoga nad Turcima kraj Beča 1683, ali se ne zna da li je to ostvario. Može se pretpostaviti da je S. autor oltarne slike *Navještenje* u dubrovačkoj katedrali (podrijetlom iz crkve Gospe od Kaštela).

LIT.: K. Prijatelj, *Slikari XVII. i XVIII. st. u Dubrovniku*, SHP, 1949, I, str. 255—258. — Isti, *Umjetnost XVII. i XVIII. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb 1956, str. 77—78. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, *Barok*. K. Plj.

STEĆCI, srednjovj. nadgrobni kameni spomenici uglavnom iz razdoblja XIII—XVI. st. Središnji prostor na kojemu se pojavljuju je Bosna i Hercegovina; u Hrvatskoj ih ima u sjevernoj (okolica Knina i Drniša, izvor rijeke Cetine) i srednjoj Dalmaciji, na dubrovačkome području te mjestimično u Lici (Otočac, Gospić) i Slavoniji (Darugar, Pakrac, Požega).

Oblikovni razvoj stećaka može se pratiti od amorfnog i grubo klesane ploče do pojave sanduka poput sarkofaga od sred. XIV. st., kada stećci dobivaju natpise i ukrase. Označavanje grobova stećcima gubi se tijekom tur. prodiranja u naše krajeve.

Potvrđeno je blizu 200 nekropola otprilike s 3400 stećaka; jedan dio čini komunalna grobišta, a ima i takvih koji su podignuti na »baštini« pojedinih plemenitaša.

Stećke su izrađivali majstori »kovači«, a natpise su sastavljali »dijaci«. Natpisi bosančicom najčešći su u dubrovačkome području i u okolici Makarske. Ukrasi na stećcima se sastoje od raznih ornamenata i figuralnih prizora. Vrsno su urešeni obelisci (ima ih malo), potom sljemenjaci, križevi (i njih je malo), sanduci i ploče. Najčešći su lik. motivi polumjesec, križ, rozeta i krug, odnosno vijenac; najzastupljeniji je prikaz štit s mačem, posebice u primorskome području. Stećke brdovitog zaleđa Makarske karakteriziraju stilizirana stabla i ljljani, a u dubrovačkom području solarno-lunarni prikazi sa štitom i mačem. Umj. obradba stećaka slijedi uglavnom oblike pučkoga stvaralačkoga izraza s odrazima romaničke i